

Határozatok Tára

MICHAL BOBEK
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. október 18.¹

C-535/17. sz. ügy

**NK, a PI Gerechtsdeurwaarderskantoor BV és a PI felszámolója
kontra
BNP Paribas Fortis NV**

(a Hoge Raad der Nederlanden [Hollandia legfelsőbb bírósága] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség – Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – Joghatóság polgári és kereskedelmi ügyekben – 44/2001/EK rendelet – Fizetéseképtelenségi eljárás – 1346/2000/EK rendelet – Hatály – 864/2007/EK rendelet – Időbeli hatály – A felszámoló által a hitelezőkkel szembeni jogellenes károkozása miatt harmadik fél ellen indított kártérítési kereset”

I. Bevezetés

1. PI bírósági végrehajtó volt Hollandiában. A belgiumi BNP Paribas Fortis NV banknál (a továbbiakban: Fortis) vezetett folyószámlát. PI a végrehajtói irodája szakmai tevékenységének céljára használta ezt a folyószámlát. PI a bírósági végrehajtói tevékenység végzésére 2006-ban társaságot alapított. E társaságnak ő volt a kizárólagos tagja és ügyvezetője. A társaság nevében a Hollandiában, a Rabobanknál egy másik számlát, letéti számlát vezettek.
2. PI 2008 szeptemberében 550 000 eurót utalt át a Hollandiában, Rabobanknál vezetett letéti számláról a belgiumi Fortis banknál vezetett folyószámlára. Néhány nap múlva PI ezt az összeget készpénzben felvette a Fortis banknál vezetett folyószámláról.
3. PI és a társaság is csődöt jelentett. Ezekben a Hollandiában megindított fizetéseképtelenségi eljárásokban a felszámoló azt kéri, hogy a bíróság PI és a társaság valamennyi hitelezője érdekében kötelezze a Fortist 550 000 euró megfizetésére. Ez a kereset a holland jogban „Peeters/Gatzen-keresetként” ismert. E kereset előterjesztését első alkalommal 1983-ban a Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia legfelsőbb bírósága), vagyis a jelen ügyben kérdést előterjesztő bíróság tette lehetővé határozatával.

¹ Eredeti nyelv: angol.

4. A kérdést előterjesztő bíróság a joghatóság kérdésének elbírálása céljából e Bíróságtól arra kíván választ kapni, hogy egy, a Peeters/Gatzen-keresethez hasonló kereset a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló, 2000. május 29-i 1346/2000/EK tanácsi rendelet² (a továbbiakban: fizetéseképtelenségi rendelet) vagy a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet³ (a továbbiakban: „Brüsszel I” rendelet) hatálya alá tartozik-e.

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

1. A „Brüsszel I” rendelet

5. A „Brüsszel I” rendelet 1. cikke (2) bekezdésének b) pontja szerint a rendelet nem vonatkozik „csődeljárásra, fizetéseképtelen társaságok vagy más jogi személyek felszámolására vonatkozó eljárásokra, csődegyezsége, kényszeregyezsége és hasonló eljárásokra”.

2. A „Róma II” rendelet

6. A szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról („Róma II”) szóló, 2007. július 11-i 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet⁴ (a továbbiakban: „Róma II” rendelet) 17. cikke szerint:

„A felelősnek tekintett személy magatartásának megítélése során – tényszerűen és megfelelő mértékben – figyelembe kell venni a felelősségre okot adó cselekmény helyén és időpontjában hatályban lévő biztonsági és magatartási szabályokat.”

7. A „Róma II” rendelet 31. cikke az „Időbeni alkalmazás [helyesen: Időbeli alkalmazás]” címet viseli. E cikk szerint a rendeletet „a hatálybalépését követően bekövetkező, károkozó eseményekre kell alkalmazni”. A rendeletnek „Az alkalmazás időpontja” címet viselő 32. cikke szerint a rendeletet „2009. január 11-től kell alkalmazni”.

3. A fizetéseképtelenségi rendelet

8. A fizetéseképtelenségi rendelet (6) preambulumbekzdése szerint: „Az arányosság elvének megfelelően ennek a rendeletnek a fizetéseképtelenségi eljárás megindítása tekintetében irányadó joghatósági rendelkezésekre kell korlátozódnia, valamint olyan határozatokra, amelyeket közvetlenül a fizetéseképtelenségi eljárás alapján hoznak, és amelyek szorosan kapcsolódnak az ilyen eljáráshoz.”

9. A fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikke rögzíti a nemzetközi joghatóságra vonatkozó szabályokat. E cikk (1) bekezdése szerint a fizetéseképtelenségi eljárás megindítására „azon tagállam bíróságai” rendelkeznek joghatósággal, „amelynek területén az adós fő érdekeltségei találhatók [helyesen: az adós fő érdekeltségeinek központja található]”.

2 HL 2000. L 160., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 1. kötet, 191. o.; helyesbítés: HL 2006. L 234., 43. o.

3 HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítések: HL 2006. L 242., 6. o.; HL 2011. L 124., 47. o.

4 HL 2007. L 199., 40. o.; helyesbítés: HL 2016. L 39., 63. o.

10. A fizetéseképtelenségi rendelet 4. cikke rögzíti az alkalmazandó jogra vonatkozó szabályokat. E cikk értelmében:

„(1) Amennyiben e rendelet eltérően nem rendelkezik, a fizetéseképtelenségi eljárásra és joghatásaira annak a tagállamnak a jogát kell alkalmazni, amelynek területén az ilyen eljárást megindítják (a továbbiakban: az eljárás megindításának helye szerinti állam).

(2) Az eljárást [helyesen: eljárás] megindításának helye szerinti állam joga határozza meg az ilyen eljárások megindításának, lefolytatásának és befejezésének feltételeit. Különösen meg kell határozni [helyesen: E jog határozza meg különösen]:

[...]

c) az adós és a felszámoló jogait;

[...]

m) a valamennyi hitelezőnek hátrányt okozó jogügyletek semmisségére, megtámadhatóságára vagy hatálytalanságára vonatkozó szabályokat.”

11. A fizetéseképtelenségi rendelet „Hátrányt okozó jogügyletek” címet viselő 13. cikke szerint:

„A 4. cikk (2) bekezdésének m) pontját nem kell alkalmazni, ha az összes hitelező számára hátrányos jogügylet által előnyhöz jutó személy bizonyítja, hogy:

- az adott jogügyletre egy másik tagállam joga irányadó, mint ahol az eljárást megindították, és
- ez jog a vonatkozó esetben nem teszi lehetővé a jogügylet semmilyen megtámadását.”

B. A holland (ítélkezési) gyakorlat

1. A Peeters/Gatzen-kereset

12. A Peeters/Gatzen-kereset előterjesztését a Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia legfelsőbb bírósága) – vagyis a kérdést előterjesztő bíróság – először 1983. január 14-én meghozott ítéletével⁵ tette lehetővé. A Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia legfelsőbb bírósága) az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában ismerteti e keresettípusnak – a későbbi ítélkezési gyakorlatában kialakult – egyes főbb jellemzőit.⁶

13. A fizetéseképtelenségi eljárás keretében a hitelezők fizetéseképtelenségi eljárás alatt álló személy általi megkárosítása esetén a felszámoló beavatkozhat az összes hitelező érdekében. A Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia legfelsőbb bírósága) megállapította, hogy bizonyos körülmények között teret lehet adni annak is, hogy még akkor is érvényesítsék a jogellenesen okozott kár megtérítése iránti igényt az e hátrány okozásában részt vett valamely harmadik féllel szemben, ha természetesen magát a fizetéseképtelenségi eljárás alatt álló személyt nem illeti meg ez a jogosultság. Az ilyen, a felszámoló által az összes hitelező érdekében érvényesített követelésből származó bevétel – az 1893. szeptember 30-i

⁵ ECLI:NL:HR:1983:AG4521, NJ 1983/597.

⁶ A kérdést előterjesztő bíróság utal az 1994. december 23-i ítéletére, ECLI:NL:HR:1994:ZC1590, NJ 1996/628; 2001. december 21-i ítéletére, ECLI:NL:HR:2001:AD 2684, NJ 2005/95; 2005. szeptember 16-i ítéletére, ECLI:NL:HR:2005:AT7797, NJ 2006/311; 2009. április 24-i ítéletére, ECLI:NL:HR:2009:BF3917, NJ 2009/416.

Faillissementswet (a továbbiakban: a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló rendelet vagy Fw) 42. és azt követő cikkei szerinti érvénytelenítés iránti igényből származó bevételhez hasonlóan – a teljes vagyon részévé válik. Valamennyi hitelező számára ezért a teljes vagyon növekedése formájában válik hozzáférhetővé.

14. A felszámolónak az ilyen követelések érvényesítéséhez való jogosultságát a Fw 68. cikkének (1) bekezdése alapozza meg, amely rendelkezés a felszámolót a csőd alá vont vagyon kezelésére és felszámolására vonatkozó hatáskörrel ruházza fel. A követelések érvényesítésére vonatkozó ezen jogosultság fennállása – attól függetlenül, hogy a felszámoló gyakorolja-e azt – nem akadályozza a hitelezőket abban, hogy maguk is érvényesítsék a harmadik fél jogellenes károkozásából fakadóan őket megillető igényeiket. A szabályos fizetéseképtelenségi eljárás lefolytatásához fűződő érdek azonban azt eredményezheti, hogy amennyiben a felszámoló azonos tényállás alapján valamennyi hitelező javára ugyancsak érvényesíti valamely harmadik féllel szemben a jogellenes károkozásból fakadó igényt, először erről az igényről születik döntés, és csak azt követően az egyes hitelezők igényeiről.

15. A felszámoló által valamennyi hitelező javára előterjesztett kereset értékelése során nincs helye az egyes érintett hitelezők önálló helyzetére irányuló értékelésnek: először is a valamennyi hitelező által közösen elszenvedett kár megtérítéséről van szó. Másodsorú pedig a felszámoló által védeni kívánt kollektív érdek indokolja azt, hogy a Peeters/Gatzen-keresetben a harmadik fél nem tudja érvényesíteni a védekezéshez rendelkezésre álló minden olyan eszközt, amely az egyes hitelezőkkel szemben esetlegesen rendelkezésére állhatott volna.

16. A felszámoló Peeters/Gatzen-kereset előterjesztésére irányuló jogosultsága nem korlátozódik arra az esetre, amikor a harmadik fél azon személyek köréhez tartozik, akik *actio Pauliana* alapján (az Fw 42. és azt követő pontjai) (a fizetéseképtelenségi eljárásban) felelnek az állítólagos jogellenes károkozásban való részvételért. A felszámoló jogosultsága teljesen általánosan arra a hátrányra vonatkozik, amelyet valamennyi hitelezőnek az e hátrány előidézésében részt vevő harmadik fél jogellenes cselekménye okozott. A részvételnek nem feltétele, hogy a harmadik fél okozza a hátrányt vagy előnye származzon belőle: az is elegendő, ha a harmadik fél megakadályozhatta volna a hátrányokozást, de ehelyett közreműködött abban.

III. A tényállás, a nemzeti eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

17. PI 2002-től hivatalvesztéséig bírósági végrehajtó volt Beekben (Hollandiában). PI 2002-től a belgiumi jog szerint bejegyzett Fortisnál vezetett folyószámlát. E folyószámlát Belgiumban vezette, és azt végrehajtói irodája a belga adósoknál történt lefoglalásokhoz használta.

18. PI 2006-ban megalapította a PI Gerechtsdeurwaarderskantoor BV (a továbbiakban: PI BV) korlátolt felelősségű társaságot, amelynek ő volt a kizárólagos tagja és ügyvezetője. A PI BV létrehozatalával a korábban az PI által önálló vállalkozóként működtetett végrehajtói iroda vagyona, ideértve a Fortisnál vezetett folyószámlát is, bekerült a társaságba. A PI BV bírósági végrehajtói tevékenységeinek ellátása érdekében a hollandiai Rabobanknál vezetett letéti számlát. Ezen a számlán a végrehajtói iroda körülbelül 200 ügyfelének pénzét kezelték.

19. 2008. szeptember 23. és 2008. szeptember 26. között PI internetes bankolás útján összesen 550 000 eurót utalt át a Rabobanknál vezetett letéti számláról a Fortisnál vezetett folyószámlára. 2008. október 1-jén és 2008. október 3-án PI összesen 550 000 eurót vett fel készpénzben a belgiumi Fortisnál vezetett folyószámláról.

20. 2008. december 16-án PI-t megfosztották hivatalától a rábízott pénzüsszegek hűtlen kezelése miatt. Később PI-re ugyanezen okból kifolyólag szabadságvesztés-büntetést szabtak ki.

21. 2009. június 23-án a PI BV csődöt jelentett. 2010. március 2-án maga PI is csődöt jelentett. Ezeket a fizetéseképtelenségi eljárásokat összevonták. A PI BV és PI felszámolója is az NK.

22. A felszámoló a Rechtbank Maastricht (maastrichti körzeti bíróság, Hollandia; a továbbiakban: elsőfokú bíróság) előtt indított eljárásban azt kérte, hogy a bíróság kötelezze a Fortist 550 000 euró megfizetésére. Azzal indokolta e kérelmét, hogy a Fortis jogsértően járt el a PI BV és PI valamennyi hitelezőjével szemben, amikor fenntartás nélkül, törvényi kötelezettségeinek figyelmen kívül hagyásával lehetővé tette PI készpénzfelvételeit. A felszámoló előadása szerint a Fortis eljárása mindkét fizetéseképtelenségi eljárás hitelezőinek kárt okozott.

23. Az elsőfokú bíróság közbenső ítéletével megerősítette a felszámoló keresetének elbírálására vonatkozó hatáskörét. A Gerechtshof 's-Hertogenbosch ('s-hertogenboschi fellebbviteli bíróság, Hollandia; a továbbiakban: másodfokú bíróság) 2013. június 4-i közbenső ítéletével helyben hagyta ezt az ítéletet, amelyben megállapította, hogy a felszámoló keresete kizárólag PI és a PI BV csődjén alapul, ezért a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá tartozik.

24. Az elsőfokú bíróság jogerős ítéletében helyt adott a felszámoló keresetének, és arra kötelezte a Fortist, hogy fizessen 550 000 eurót a felszámoló részére.

25. A másodfokú bíróság a jogerős ítélet ellen irányuló fellebbviteli eljárásban a 2016. február 16-i közbenső ítéletében megállapította, hogy mivel a 2013. június 4-i közbenső ítéletében már határozott a joghatásról, erre (főszabály szerint) nem kerülhet újból sor. Megjegyezte továbbá, hogy e Bíróság által ezt követően meghozott 2014. szeptember 4-i Nickel & Goeldner Spedition ítélet⁷ és a 2015. június 11-i Comité d'entreprise de Nortel Networks és társai ítélet⁸ azonban megfelelően alátámasztják a Fortis azon érvét, hogy a 2013. június 4-i közbenső ítéletben szereplő döntés téves volt. A másodfokú bíróság ezért úgy határozott, hogy e kérdésben engedélyezi felülvizsgálati kérelem előterjesztését.

26. A másodfokú bíróság azt is megállapította, hogy a „Róma II” rendelet 2009. január 11-i hatálybalépését megelőző káresemények tekintetében a 2001. április 11-i Wet Conflictenrecht Onrechtmatige Daad (a jogellenes károkozásra vonatkozó kollíziós szabályokról szóló törvény; a továbbiakban: WCOD) alkalmazandó. A WCOD 3. cikke alapján a belga jog szerint kell határozni a keresetről, mivel a Fortis eljárására Belgiumban került sor.

27. A másodfokú bíróság megállapítása szerint továbbá azt a kérdést, hogy a felszámoló rendelkezik-e keresetelési joggal valamely meghatározott kereset, például a Peeters/Gatzen-kereset előterjesztésére, azon jog alapján kell megválaszolni, amely a fizetéseképtelenségi eljárásra irányadó (a fizetéseképtelenségi rendelet 4. cikke (2) bekezdésének c) pontja). A jelen ügyben ez a holland jog, amely a felszámolóknak lehetőséget biztosít a Peeters/Gatzen-kereset előterjesztésére.

28. A felszámoló a másodfokú bíróság 2016. február 16-i ítéletével szemben felülvizsgálati kérelmet terjesztett a kérdést előterjesztő bíróság elé. A felszámoló érvelése szerint a másodfokú bíróságnak a fizetéseképtelenségi rendelet 4. cikkének (1) bekezdése szerint meg kellett volna állapítania, hogy a Peeters/Gatzen-kereset „a fizetéseképtelenségi eljárás joghatásának” tekintendő, ezért arra a *lex fori concursus* (vagyis a holland jog) vonatkozik.

⁷ C-157/13, EU:C:2014:2145.

⁸ C-649/13, EU:C:2015:384.

29. A Fortis a 2013. június 4-i és a 2016. február 16-i közbenső ítéletekkel szemben csatlakozó felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő. Érvelése szerint a másodfokú bíróság tévedett abban, hogy a felszámoló által benyújtott keresetre a „Brüsszel I” rendeletet kell alkalmazni, nem pedig a fizetési képtelenségi rendeletet. A Peeters/Gatzen-kereset nem tartozik a „Brüsszel I” rendelet 1. cikke (2) bekezdésének b) pontja szerinti kivétel alá, mivel ezt a keresetet a polgári jog általános szabályaira alapozzák, és így az nem közvetlenül a fizetési képtelenségi eljárások különös szabályaiban gyökerezik.

30. A Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia legfelsőbb bírósága) az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban megjegyzi, hogy a Peeters/Gatzen-kereset a hitelezők keresetőségi jogára és a harmadik felek hitelezőkkel szemben fennálló felelősségére vonatkozik, és hogy ez a keresetőségi jog és felelősség a polgári jog általános szabályain alapul. Kiemeli azonban azt is, hogy a felszámoló e kereset előterjesztésére való jogosultsága a fizetési képtelenségi szabályokon alapul, és hogy a követelésből származó bevétel a vagyon részévé válik, és nem az egyes hitelezőket illeti meg.

31. A kérdést előterjesztő bíróság a keresetre alkalmazandó jog meghatározását illetően is kétségét fejezi ki. A másodfokú bíróság különbséget tett a felszámoló Peeters/Gatzen-kereset előterjesztésére irányuló jogosultságára vonatkozó jog (a holland jog hatálya alá tartozó *ius agendi*), és az e keresetre alkalmazandó (a belga jog hatálya alá tartozó) anyagi jog között. Abban az esetben azonban, ha a fizetési képtelenségi rendeletet kell alkalmazni, a kérdést előterjesztő arra is választ kíván kapni, hogy a fizetési képtelenségi rendelet 4. cikkének (2) bekezdése (a holland jog) szerint e keresetre alkalmazandó jog az egész keresetre, vagyis a keresetőségi jogra és az alkalmazandó anyagi jogra is vonatkozik-e. Amennyiben e kérdésre igenlő választ kell adni, a kérdést előterjesztő bíróság arra is választ vár, hogy a Fortis felelősségének értékelésénél a belga jogot ennek ellenére figyelembe kell-e venni.

32. Ilyen körülmények között a Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia legfelsőbb bírósága) úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendeletet 1. cikke (2) bekezdésének b) pontja szerinti kivétel alá tartozik-e az a kártérítési kereset, amelyet a felszámoló a Faillissementswet 68. cikkének (1) bekezdése alapján a fizetési képtelenségi eljárás alá vont vagyon kezelésére és felszámolására vonatkozó megbízása alapján az adós valamennyi hitelezője nevében valamely harmadik féllel szemben terjeszt elő annak a hitelezőkkel szembeni jogellenes károkozása miatt, és amely kártérítési kereset eredményessége esetén az abból származó bevétel a vagyont gyarapítja?
- 2) Amennyiben az első kérdésre igenlő válasz adandó, és a szóban forgó keresetre ennél fogva alkalmazandó a fizetési képtelenségi eljárásról szóló, 2000. május 29-i 1346/2000/EK tanácsi rendelet: Erre a keresetre a hivatkozott rendelet 4. cikkének (1) bekezdése szerint – a felszámoló keresetőségi joga és az alkalmazandó anyagi jog tekintetében egyaránt – annak a tagállamnak a fizetési képtelenségre vonatkozó jogát kell alkalmazni, amelynek területén az eljárást megindítják?
- 3) Amennyiben a második kérdésre igenlő válasz adandó: Annak a tagállamnak a bíróságai, amelynek területén a fizetési képtelenségi eljárást megindítják, ebben az esetben – alkalmasint megfelelően – kötelesek-e figyelembe venni a következőket:
 - a) a fizetési képtelenségi eljárásról szóló, 2000. május 29-i 1346/2000/EK tanácsi rendelet 13. cikkét abban az értelemben, hogy az alperes a valamennyi hitelező javára a felszámoló által benyújtott keresettel szemben védekezhet annak bizonyításával, hogy cselekménye nem keletkezett felelősséget azon jog értelmében, amely a keresetre alkalmazandó lett volna, ha azt nem a felszámoló, hanem valamelyik hitelező maga nyújtja be jogellenes cselekmény miatt;

b) a többek között a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló, 2000. május 29-i 1346/2000/EK tanácsi rendelet 13. cikkével összefüggésben értelmezett, a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 2007. július 11-i 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (»Róma II« rendelet) 17. cikkét, vagyis az állítólagos jogellenes cselekmény helyén érvényes biztonsági és magatartási szabályokat, például a bankokra vonatkozó pénzügyi magatartási szabályokat?”

33. Írásbeli észrevételeket a felszámoló, a Fortis, a portugál kormány és az Európai Bizottság nyújtott be. A felszámoló, a Fortis és a Bizottság a 2018. július 5-i tárgyaláson szóbeli észrevételt terjesztett elő.

IV. Értékelés

34. A jelen indítvány a következőképpen épül fel: a „Brüsszel I” rendelet és a fizetéseképtelenségi rendelet közötti elhatárolás feltételeinek vizsgálatával kezdem. E feltételeknek a Peeters/Gatzen-keresetre való alkalmazása során arra a következtetésre fogok jutni, hogy e kereset – tárgyára tekintettel – a „Brüsszel I” rendelet hatálya alá tartozik (A). Következésképpen úgy vélem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által feltett második és harmadik kérdést nem szükséges megválaszolni. Annak érdekében azonban, hogy teljeskörűen segítsen a Bíróság munkáját, amennyiben az első kérdésemre adott választól eltérő következtetésre jut, röviden érintem azt a kérdést, hogy a fizetéseképtelenségi rendelet alapján az általánosan alkalmazandó *lex fori concursus* korlátozódhat-e valamely keresetnek pusztán egyes elemeire (B), végül pedig azzal foglalkozom, hogy időbeli hatályánál fogva a „Róma II” rendelet az alapügyben alkalmazható-e (C).

A. Az első kérdésről: a „Brüsszel I” rendelet és a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya

35. A kérdést előterjesztő bíróság első kérdésével lényegében arról kíván megbizonyosodni, hogy melyik rendelet (a „Brüsszel I” rendelet vagy a fizetéseképtelenségi rendelet) alkalmazandó az olyan kártérítési keresetre, amelyet a felszámoló a fizetéseképtelenségre vonatkozó nemzeti jog alapján a fizetéseképtelenségi eljárás alá vont vagyon kezelésére és felszámolására vonatkozó kötelezettsége alapján az adós valamennyi hitelezője nevében valamely harmadik féllel szemben terjeszt elő annak a hitelezőkkel szembeni jogellenes károkozása miatt, és amely kártérítési kereset eredményessége esetén az abból származó bevétel a vagyont gyarapítja.

36. E kérdés megválaszolása érdekében meg kell határozni, hogy e kereset a „Brüsszel I” rendelet 1. cikke (2) bekezdésének b) pontjában rögzített kivétel hatálya alá esik-e, amely rendelkezés értelmében a rendelet nem vonatkozik „csődeljárásra, fizetéseképtelen társaságok vagy más jogi személyek felszámolására vonatkozó eljárásokra, csődegyezségekre, kényszeregyezségekre és hasonló eljárásokra”. A fizetéseképtelenségi rendelet kizárólag akkor alkalmazandó, ha a szóban forgó kereset az említett kivétel hatálya alá tartozik.

1. A „Brüsszel I” rendelet és a fizetéseképtelenségi rendelet közötti összefüggés

37. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint⁹ a „Brüsszel I” rendeletet és a fizetéseképtelenségi rendeletet úgy kell értelmezni, hogy elkerülhető legyen egyrészt az e szövegek által kimondott jogi szabályok közötti átfedés, másrészt pedig bármiféle joghézag. Így a „Brüsszel I” rendelet 1. cikke (2) bekezdésének b) pontja alapján az e rendelet hatálya alól kizárt keresetek a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá tartoznak. Ezzel szemben azok a keresetek, amelyek nem tartoznak a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá, a „Brüsszel I” rendelet hatálya alá tartoznak.

38. A Bíróság a „Brüsszel I” rendelet preambulumbekzdéseit, különösen pedig a (7) preambulumbekzdést illetően azt is megállapította, hogy az uniós jogalkotó szándéka arra irányult, hogy a „Brüsszel I” rendelet 1. cikkének (1) bekezdésében szereplő „polgári és kereskedelmi ügyekben” fogalmat tág értelemben határozza meg.¹⁰ Ezzel szemben a fizetéseképtelenségi rendelet tárgyi hatályát szűken kell értelmezni.¹¹

39. A két rendelet tehát egymást kiegészíti. A Bíróság már megállapította, hogy a csődeljárás és ahhoz hasonló eljárások – egyrészt az érintett terület sajátosságai miatt, amely különös szabályozást igényel, másrészt a szerződő államok jogszabályai közötti alapvető eltérések miatt – nem tartoznak a „Brüsszel I” rendelet jogelődjének, jelesül a Brüsszeli Egyezmény¹² hatálya alá¹³. Az is kétségtelen azonban,¹⁴ hogy e megállapítást az indokolta, hogy a Brüsszeli Egyezmény elfogadásával párhuzamosan a fent említett különös szabályozás céljából egy, a fizetéseképtelenségi, felszámolási, csőd- és hasonló eljárásokról szóló egyezmény kidolgozása is folyamatban volt. A két egyezménynek egymást ki kellett volna egészítenie abban az értelemben, hogy a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló egyezmény hatálya alá tartozó eljárásokra a Brüsszeli Egyezmény hatálya nem terjedt volna ki.¹⁵ Habár a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló egyezmény¹⁶ soha nem lépett hatályba, alapul szolgált a fizetéseképtelenségi rendelet későbbi elfogadásához; ez utóbbi ugyanis azonos szöveggel átveszi a fizetéseképtelenségi eljárásról szóló egyezmény rendelkezéseit.¹⁷

9 Lásd: 2014. szeptember 4-i Nickel & Goeldner Spedition ítélet (C-157/13, EU:C:2014:2145, 21. pont); 2015. június 11-i Comité d'entreprise de Nortel Networks és társai ítélet (C-649/13, EU:C:2015:384, 26. pont); 2017. november 9-i Tunkers France és Tunkers Maschinenbau ítélet (C-641/16, EU:C:2017:847, 17. pont). A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletet (HL 2012. L 351., 1. o.; a továbbiakban: „Brüsszel Ia” rendelet) illetően lásd még: 2017. december 20-i Valach és társai ítélet (C-649/16, EU:C:2017:986, 24. pont).

10 Lásd: 2009. szeptember 10-i German Graphics Graphische Maschinen ítélet (C-292/08, EU:C:2009:544, 22. és 23. pont); 2014. szeptember 4-i Nickel & Goeldner Spedition ítélet (C-157/13, EU:C:2014:2145, 22. pont). Lásd még: 2017. december 20-i Valach és társai ítélet (C-649/16, EU:C:2017:986, 25. pont).

11 Lásd: 2009. szeptember 10-i German Graphics Graphische Maschinen ítélet (C-292/08, EU:C:2009:544, 25. pont); 2014. szeptember 4-i Nickel & Goeldner Spedition ítélet (C-157/13, EU:C:2014:2145, 22. pont). Lásd még: 2017. december 20-i Valach és társai ítélet (C-649/16, EU:C:2017:986, 25. pont).

12 A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i Brüsszeli Egyezmény (HL 1978. L 304., 36. o.).

13 Lásd: 1979. február 22-i Gourdain ítélet (133/78, EU:C:1979:49, 3. pont); 2009. július 2-i SCT Industri ítélet (C-111/08, EU:C:2009:419, 20. pont).

14 Lásd: 2012. április 19-i F-Tex ítélet (C-213/10, EU:C:2012:215, 21. pont).

15 Lásd: a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló egyezményre vonatkozó jelentés, szerkesztette: P. Jenard (HL 1979. C 59., 1. o., 11. és 12. o.). Lásd még: a Dán Királyságnak, Írországnak és Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságnak a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról szóló egyezményhez történő csatlakozásáról szóló egyezményről, valamint az annak a Bíróság általi értelmezéséről szóló jegyzőkönyvről szóló jelentés, szerkesztette: P. Schlosser (HL 1979. C 59., 71. o., 53. pont).

16 A tagállamok általi aláírásra 1995. november 23-án nyitották meg.

17 Lásd: 2012. április 19-i F-Tex ítélet (C-213/10, EU:C:2012:215, 24. pont).

2. A kivételről: „közvetlenül [a fizetéseképtelenségi eljárásokból] adódnak” és/vagy „hozzájuk szorosan kapcsolódnak”

40. A „Brüsszel I” rendelet és a fizetéseképtelenségi rendelet hatályának meghatározását illetően a Bíróság – a „Brüsszel I” rendelet 1. cikke (2) bekezdésének b) pontjában foglalt kivételre tekintettel – megállapította, hogy kizárólag az olyan keresetek vannak kizárva a „Brüsszel I” rendelet hatálya alól, amelyek *közvetlenül* a fizetéseképtelenségi eljárásból *adódnak*, illetve *szorosan* ilyen eljáráshoz *kapcsolódnak*^{18, 19}. Következésképpen kizárólag az ilyen keresetek tartoznak a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá.²⁰

41. Ezt a megfogalmazást a Bíróság első alkalommal a Gourdain ítéletben²¹ alkalmazta. Amint azt a Bíróság számos alkalommal megjegyezte,²² e rendelet tárgyának meghatározása céljából a fizetéseképtelenségi rendelet (6) preambulumbekzdése is ezt a megfogalmazást tartalmazza. Ugyanez a megfogalmazás a fizetéseképtelenségi rendelet 25. cikke (1) bekezdésének második albekezdésében is szerepel. E cikk első albekezdése előírja a rendelet 3. cikkének (1) bekezdése alapján joghatósággal rendelkező bíróság által hozott határozatok elismerésének kötelezettségét.²³ Ugyanezen cikk második albekezdése szerint az első albekezdést „a fizetéseképtelenségi eljárásokból közvetlenül származó és a hozzájuk szorosan kapcsolódó határozatokra” is alkalmazni kell. Ezenfelül a Bíróság a Seagon ítéletben megállapította, hogy a fizetéseképtelenségi rendelet 3. cikkének (1) bekezdése „azon tagállamnak, amelynek területén a fizetéseképtelenségi eljárást megindították, joghatóságot biztosít a közvetlenül ezen eljárásból eredő és ahhoz szorosan kapcsolódó keresetek elbírálására”.²⁴

42. Az idézett megfogalmazás tehát olyan teszt, amely annak elbírálását szolgálja, hogy valamely (a jelen ügyben a Peeters/Gatzen-keresethez hasonló) kereset a „Brüsszel I” rendelet vagy a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá tartozik-e.

3. Az alkalmazott tesztről: két feltétel vagy egyetlen egy feltétel?

43. El kell ismernem ugyanakkor, hogy az ítélkezési gyakorlat beható vizsgálata alapján számomra úgy tűnik, hogy nem teljesen egyértelmű, az egyedi ügyekben milyen teszt alkalmazandó, különösen ami i. a két említett feltétel pontos tartalmának meghatározását, és ii. azok összefüggését illeti.

18 Ezekre a keresetekre a Bíróság a 2015. június 11-i Comité d'entreprise de Nortel Networks és társai ítéletben (C-649/13, EU:C:2015:384) „kapcsolódó keresetekk nt” utal.

19 A Brüsszeli Egyezmény ezzel egyenértékű rendelkezését, jelesül a Brüsszeli Egyezmény 1. cikke 2. pontjának második alpontját illetően lásd: 1979. február 22-i Gourdain  télet (133/78, EU:C:1979:49, 4. pont); 2009. február 12-i Seagon  télet (C-339/07, EU:C:2009:83, 19. pont). A „Brüsszel I” rendelettel kapcsolatban lásd: 2012.  prilis 19-i F-Tex  télet (C-213/10, EU:C:2012:215, 29. pont); 2014. szeptember 4-i Nickel & Goeldner Spedition  télet (C-157/13, EU:C:2014:2145, 23. pont); 2015. június 11-i Comité d'entreprise de Nortel Networks és társai ítélet (C-649/13, EU:C:2015:384, 27. pont). A „Brüsszel Ia” rendelettel kapcsolatban lásd: 2017. december 20-i Valach és társai ítélet (C-649/16, EU:C:2017:986, 26. pont).

20 2012.  prilis 19-i F-Tex  télet (C-213/10, EU:C:2012:215, 29. pont); 2014. szeptember 4-i Nickel & Goeldner Spedition  télet (C-157/13, EU:C:2014:2145, 23. pont); 2015. június 11-i Comité d'entreprise de Nortel Networks és társai ítélet (C-649/13, EU:C:2015:384, 27. pont); 2017. december 20-i Valach és társai ítélet (C-649/16, EU:C:2017:986, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

21 1979. február 22-i Gourdain  télet (133/78, EU:C:1979:49, 4. pont).

22 2009. február 12-i Seagon  télet (C-339/07, EU:C:2009:83, 20. pont); 2017. november 9-i Tünkers France  s Tünkers Maschinenbau  télet (C-641/16, EU:C:2017:847, 20. pont); 2017. december 20-i Valach és társai ítélet (C-649/16, EU:C:2017:986, 27. pont).

23 Lásd: 2009. február 12-i Seagon  télet (C-339/07, EU:C:2009:83, 25. pont).

24 2009. február 12-i Seagon  télet (C-339/07, EU:C:2009:83, 21. pont). Ezt a szabályt később a fizet se tlenességi rendeletet hatályon kívül helyez , azonban időbeli hatályánál fogva a jelen ügyben nem alkalmazandó, a fizet se tlenességi eljárásról szóló, 2015. május 20-i (EU) 2015/848 európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2015. L 141., 19. o.; helyesbítés: HL 2016. L 349., 40. o.) 6. cikkének (1) bekezdésében kodifikálták. E rendelkezés szerint „azon tagállam bíróságai, amelynek területén a 3. cikk szerint a fizet se tlenességi eljárást megindították, joghatósággal rendelkeznek az összes olyan keresetre, amelyek közvetlenül a fizet se tlenességi eljárásból származnak, és azzal szorosan összefüggenek, mint például a megtámadási keresetek”.

44. A bizonytalanság már az egyes feltételek tartalmát illetően is felmerül. Úgy tűnik, hogy a „közvetlenül ered” feltétel értelmezése során a hangsúly a *közvetlen kapcsolat* értékeléséről (amellyel valójában veszélyesen közel kerülne ahhoz, hogy beolvadjon a második feltételbe) inkább a kereset *jogalapjának* (vagyis a kereset alapjául szolgáló oknak) elemzésére tevődik át. A fizetéseképtelenségi eljárásokhoz való „szoros kapcsolódás” valamiféle közelségi tesztre utal, noha nem teljesen egyértelmű, mely körülményeket kellene figyelembe venni annak értékelése céljából, hogy az adott ügyben fennáll-e ilyen szoros kapcsolat.

45. Ezt a bizonytalanságot tovább fokozza az, hogy nem világos, e két feltétel logikailag hogyan kapcsolódik egymáshoz, ennek következtében pedig kétely merül fel azzal kapcsolatban is, hogy valójában két különböző feltételről van-e szó. Nyelvtani szempontból az „és” kötőszó használata arra utal, hogy logikai kapcsolat is fennáll: a teljes feltevés kizárólag akkor igaz, ha mindkét feltétel teljesül. Következésképpen két kumulatív feltételről van szó.

46. Az ítélkezési gyakorlat azonban ennek nem felel meg teljesen.

47. A Bíróság egyes ügyekben megállapította, hogy amennyiben a feltételek egyike hiányzik, a másik feltétel vizsgálata szükségtelen. A Bíróság például az F-*Tex* ügyben úgy ítélte meg, hogy mivel a szóban forgó kereset nem kapcsolódik szorosan a fizetéseképtelenségi eljáráshoz (második feltétel), nem szükséges megállapítani, hogy fennáll-e a közvetlen kapcsolat a kereset és a fizetéseképtelenségi eljárás között (első feltétel).²⁵ A Bíróság a *Nickel & Goeldner Spedition* ítéletben megállapította, hogy a szóban forgó kereset nem mutat közvetlen kapcsolatot a fizetéseképtelenségi eljárással (első feltétel), ezért nem kellett megvizsgálni azt, hogy az említett kereset szorosan kapcsolódik-e a fizetéseképtelenségi eljáráshoz (második feltétel).²⁶

48. Más ügyekben a Bíróság – annak ellenére, hogy a teszt feltételei közül az egyik nem teljesült – a másik feltételt is megvizsgálta. A Bíróság így járt el a *Tünkers France* és *Tünkers Maschinenbau* ügyben, amelyben – miután megállapította, hogy a szóban forgó kereset nem ered közvetlenül fizetéseképtelenségi eljárásból (első feltétel) – megvizsgálta, hogy a kereset szorosan kapcsolódik-e a fizetéseképtelenségi eljáráshoz (második feltétel).²⁷ A Bíróság mindazonáltal arra a következtetésre jutott, hogy a második feltétel sem teljesült. Ennélfogva, ebből az ügyből bizonyossággal nem vonható le olyan következtetés, hogy a két feltétel egyike nagyobb jelentőséggel bír. Kétséget ébreszt azonban e feltételek kumulatív jellegét illetően, hogy mindkét feltételt meg kell vizsgálni: amennyiben mindkét feltételnek teljesülnie kell, meglehetősen felesleges mindkét feltételt megvizsgálni akkor, ha egyértelmű, hogy az egyik feltétel nem teljesül.

49. Ezenfelül egyes ügyekben a Bíróság kiválasztott egy feltételt, amelyet döntőnek tekintett, és megállapította, hogy az a másik feltétellel szemben elsőbbséget élvez.

50. A Bíróság az *SCT Industri* ítéletben – miután emlékeztetett a *Gourdain* ítéletben tett megállapítására, amely szerint „a kereset csődeljáráshoz kapcsolódik, mivel közvetlenül a csődeljárásból származik, és szorosan a [csődeljárás] keretébe illeszkedik” – megállapította, hogy „a *Gourdain*-ügyben hozott ítélet értelmében a [z] [...] bírósági eljárás és a fizetéseképtelenségi eljárás között fennálló *kapcsolat erőssége a döntő* annak meghatározásakor, hogy a [„Brüsszel I” rendelet] 1. cikke (2) bekezdésének b) pontjában szereplő kivétel alkalmazható-e”.²⁸

25 Lásd: 2012. április 19-i F-*Tex* ítélet (C-213/10, EU:C:2012:215, 47. és 48. pont).

26 Lásd: 2014. szeptember 4-i *Nickel & Goeldner Spedition* ítélet (C-157/13, EU:C:2014:2145, 30. és 31. pont).

27 Lásd: 2017. november 9-i *Tünkers France* és *Tünkers Maschinenbau* ítélet (C-641/16, EU:C:2017:847, 22., 27. és 28. pont).

28 2009. július 2-i *SCT Industri* ítélet (C-111/08, EU:C:2009:419, 21. és 25. pont) (kiemelés tölem). Lásd még: 2009. szeptember 10-i *German Graphics Graphische Maschinen* ítélet (C-292/08, EU:C:2009:544, 29. pont).

51. Ezzel szemben a Bíróság a Nickel & Goeldner Spedition ítéletben megállapította, hogy „[...] annak meghatározásánál, hogy egy adott kereset melyik jogterületre tartozik, *döntő* szempontnak nem azt az eljárási összefüggést tekinti, amelybe e kereset illeszkedik, hanem a kereset *jogalapját*”. A Bíróság hozzáfűzte, hogy e megközelítés szerint azt kell megállapítani, hogy a kereset alapjául szolgáló jog vagy kötelezettség a polgári és kereskedelmi jog általános szabályaiban vagy pedig a fizetéseképtelenségi eljárások eltérést engedő különös szabályaiban gyökerezik-e.²⁹

52. Úgy tűnik tehát, hogy a kereset jogalapjának feltétele – az SCT Industri ítéletben alkalmazott megközelítéssel ellentétben, amely a teszt második feltételére helyezte a hangsúlyt – a teszt két feltétele közül az elsőhöz, jelesül ahhoz kapcsolódik, hogy a kereset közvetlenül a fizetéseképtelenségi eljárásból ered. A Bíróság ugyanis a Nickel & Goeldner Spedition ügyben a szóban forgó keresetet e feltételre tekintettel vizsgálta meg, és arra a következtetésre jutott, hogy az a kereset nem mutat közvetlen kapcsolatot a fizetéseképtelenségi eljárással, ami azt vonta maga után, hogy nem kellett megvizsgálni, az említett kereset szorosan kapcsolódik-e a fizetéseképtelenségi eljáráshoz.³⁰

53. A Bíróság legutóbb megállapította, hogy *mind* a jogalap, mind pedig a kapcsolat erőssége *döntő* szempont: az előző az első feltétel (a kereset közvetlenül a fizetéseképtelenségi eljárásból ered-e) vizsgálatánál, míg az utóbbi a második feltétel vizsgálatánál (a kereset szorosan kapcsolódik-e a fizetéseképtelenségi eljáráshoz) döntő.³¹

54. El kell tehát ismerni, előfordulhat, hogy a teszt pontos tartalmát és alkalmazásának módját nem könnyű meghatározni. A teszt alkalmazása két együttes (azonban egymástól meglehetősen homályosan elhatárolt) feltételtől függ; néha a két feltétel egyetlen feltétellé vonható össze, vagy egy eltérően megfogalmazott feltétellel akár ténylegesen helyettesíthető is.

55. Természetesen tagadhatatlan, hogy a nemzetközi magánjogra vonatkozó uniós szabályok értelmezése és alkalmazása – a kollíziós jogi szabályokhoz hasonlóan – mindig is meglehetősen függeni fog az adott tényállástól és kontextustól, és azt eseti megközelítés jellemzi. Nincs tehát igazán szükség részletekbe menő osztályozásokkal foglalkozni olyan jogterületet illetően, amely jellegéből fakadóan mindig is kazuisztikus jellegű lesz: a szóban forgó kereset fizetéseképtelenségi eljáráshoz való közelsége legeredményesebben az egyes ügyek általános eljárási összefüggésében vizsgálható meg, így számos különböző (ám feltehetőleg továbbra is releváns) elem vehető figyelembe.

56. Jóllehet, e feltevés elvont értelemben vonzónak tűnhet, a jelen ügyben az érdekelt felek által előadott érvek annak korlátait élethűen érzékeltetik. Amennyiben a feltételek pontos tartalma és azok összefüggése nem egyértelmű, az általános közelség és/vagy eljárási összefüggés értékelésére irányuló megközelítés azt eredményezi, hogy az egyes felek, valamint e kérdésben a nemzeti bíróság is az adott kereset eltérő aspektusait helyezi előtérbe, és ennek alapján vizsgálják meg azt, hogy álláspontjuk szerint a szóban forgó kereset kellően szorosan kapcsolódik-e a folyamatban levő fizetéseképtelenségi eljáráshoz. Szükségtelen megemlíteni, hogy amennyiben a vizsgálat kiindulópontját eltérő elemek képezik, az egyes megközelítések – különösen akkor, ha az alapügyben szereplőhöz hasonlóan vegyes keresetről van szó – igen eltérő eredményekre vezetnek.

29 Lásd: 2014. szeptember 4-i Nickel & Goeldner Spedition ítélet (C-157/13, EU:C:2014:2145, 27. pont) (kiemelés tőlem). Lásd még: 2015. június 11-i Comité d'entreprise de Nortel Networks és társai ítélet (C-649/13, EU:C:2015:384, 28. pont); legutóbb a 2017. december 20-i Valach és társai ítélet (C-649/16, EU:C:2017:986, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

30 2014. szeptember 4-i Nickel & Goeldner Spedition ítélet (C-157/13, EU:C:2014:2145, 30. és 31. pont). E tekintetben érdemes megjegyezni, hogy a „jogalap” fogalmára a („legal foundation” kifejezést használva) a Bíróság már a Gourdain ügyben is hivatkozott, noha ez utóbbi ügyben az említett fogalom a teszt mindkét részére utalt; lásd: 1979. február 22-i Gourdain ítélet (133/78, EU:C:1979:49, 4. pont).

31 Lásd: 2017. november 9-i Tüнкers France és Tüнкers Maschinenbau ítélet (C-641/16, EU:C:2017:847, 22. és 28. pont); 2017. december 20-i Valach és társai ítélet (C-649/16, EU:C:2017:986, 29. és 37. pont).

4. A tesztről: a kereset jogalapja (hacsak elválaszthatatlanul nem kapcsolódik a fizetéseptelenségi eljáráshoz)

57. Következésképpen azt javaslom, hogy a Bíróság erősítse meg az általa a Nickel & Goeldner Spedition ítélet óta lényegében követett tesztet: a kereset alapjául szolgáló jog vagy kötelezettség meghatározása a polgári és kereskedelmi jog általános szabályaiban vagy pedig a fizetéseptelenségi eljárásoknak a kivétel alá tartozó különös szabályaiban gyökerezik-e? A döntő szempont tehát a teszt első részéhez, jelesül ahhoz kapcsolódik, hogy a kereset jogalapja közvetlenül a fizetéseptelenségi szabályokból ered-e.³² A teszt második feltétele inkább az első rész alapján elért eredmény ellenőrzését szolgálja, azonban önmagában nem teljes értékű szempont.

58. A kereset jogalapjának értékelése céljából a kereset jellegét az alapul szolgáló okra tekintettel kell megvizsgálni: az általános, például a jogellenes károkozásra, a szerződésre, a jogalap nélküli gazdagodásra vonatkozó) szabályokon vagy inkább a fizetéseptelenségi szabályokon alapuló keresetről van-e szó?

59. A kereset jogalapjának vizsgálata során az ügyben elvégzendő érdemi elemzés elsődlegesen a kereset eredetének és jellegének meghatározására irányul. A szerződéses kötelezettség kikényszerítése iránti kereset jogalapja a szerződésekre vonatkozó általános szabályokból ered akkor is, ha a keresetet valamely felszámoló a hitelezők érdekében terjeszti elő,³³ amiből az következik, hogy az (esetleges) bevétel a vagyon részévé válik. Ugyanez vonatkozik például a jogalap nélküli gazdagodás szabályain vagy – az alapeljárás tárgyát képező ügyszóhoz hasonlóan – a jogellenes károkozás/jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekmény szabályain alapuló keresetre.

60. Ilyen esetekben a kereset jellege a keresetet előterjesztő személyétől függetlenül változatlan marad. Nem változtat tehát a kereset (elsődleges vagy alapvető) jellegén az, hogy pusztán a fizetéseptelenségi eljárás folyamatban léte miatt az adott keresetet felszámoló terjesztette elő (vagy azt vele szemben terjesztették elő). Annak jogalapja nem változik.³⁴ Ugyanez mondható el arról, hogy a keresetből eredő bevétel a vagyon részévé válik: amennyiben ez pusztán annak eredménye, hogy a keresetet a fizetéseptelenségi eljárás folyamatban léte alatt terjesztik elő, ez a kereset jellegét egyáltalán nem érinti.

61. A kereset „bemeneti oldalának” (a keresetet előterjesztő személyének, vagy annak a személynek, akivel szemben keresetet indítanak), illetve „kimeneti oldalának” (a bevétel rendeltetésének) mindkét említett változása a fizetéseptelenségi eljárás folyamatban létének természetes és szükségszerű velejárója, ezek *önmagukban* azonban a felszámoló által előterjesztett kereset jellegén nem változtatnak. Amennyiben e változások a „Brüsszel I” rendelet helyett a fizetéseptelenségi rendelet alkalmazhatóságát vonnák maguk után, gyakorlatilag a fizetéseptelenségi eljárás folyamatban léte alatt bekövetkező bármely változás az említett kivétel alkalmazását eredményezné. Következésképpen egy „fizetéseptelenségi fekete lyuk” keletkezne: mivel a jogcselekményt a különös fizetéseptelenségi szabályok alapján eljáró felszámoló végezte, és a bevétel – ismételten csak a különös fizetéseptelenségi szabályok alapján – a vagyonból ered vagy annak részévé válik, minden, ami e két pont közötti tartományban történik ténylegesen a fizetéseptelenségi rendelet hatálya alá tartozna.

32 A jogalap tesztjének jelentőségével kapcsolatban lásd még: Virgós, M. és Schmit, E., a fizetéseptelenségi eljárásra vonatkozó egyezményéről szóló, 1996. május 3-i jelentés (az Európai Unió Tanácsának 6500/96. sz. dokumentuma, DRS 8 [CFC]), 196. pont.

33 2014. szeptember 4-i Nickel & Goeldner Spedition ítélet (C-157/13, EU:C:2014:2145, 29. pont).

34 E tekintetben lásd: 2009. szeptember 10-i German Graphics Graphische Maschinen ítélet (C-292/08, EU:C:2009:544, 32. és 33. pont).

62. Így például a hivatásának gyakorlásához szükséges papíráru szállítására vonatkozó szerződést aláíró felszámoló e szerződést a különös fizetéseképtelenségi szabályokon alapuló megbízása alapján, a hitelezők összessége érdekében köti meg. Ezenfelül a vételárat (végső soron) a vagyon fennmaradó részéből fedezik. Ez azonban nyilvánvalóan nem jelenti azt, hogy amennyiben e szerződés kikényszerítésével kapcsolatos jogvitában keresetet kell indítani, e kereset – az általánostól eltérő – különös fizetéseképtelenségi szabályokon alapul. Az ilyen ügylettel kapcsolatos alapkereset nyilvánvalóan továbbra is szerződéses jellegű.

63. Ezenfelül az ügylet mögött meghúzódó gazdasági vagy pénzügyi indok (például a szerződéskötés indoka, vagy hogy első körben egy bizonyos, végső soron kárt okozó magatartás tanúsítására miért tettek kísérletet) és – az adott jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel/jogellenes károkozással összefüggésben – az (állítólagosan) megszegett szabályok pontos meghatározása helyett a kereset jogalapját (az ügy érdemének elbírálása során alkalmazandó szabályokat) kell megvizsgálni.

64. Másik példával élve, tegyük fel, hogy egy felszámoló a hitelezőkkel való találkozóra sietve autóbalesetet okoz (mivel figyelmét az út helyett a folyamatban lévő felszámolási eljárásra összpontosítja). Amennyiben valamely sértett be kívánja perelni a felszámolót, a kereset jogellenes károkozással lesz kapcsolatos, tekintet nélkül arra, hogy bizonyos szempontból természetesen lehetne azzal érvelni, hogy a felszámoló a különös fizetéseképtelenségi szabályokon alapuló megbízásának ellátása miatt, annak során okozott balesetet.

65. Ebből a szempontból nézve egyértelművé válik, hogy a Bíróság által alkalmazott megfogalmazás második része, jelesül az, hogy a kereset *fizetéseképtelenségi eljáráshoz szorosan kapcsolódik-e*, nem igazán önálló feltétel, inkább az elsődleges feltétel, jelesül a jogalap vizsgálatának kiegészítő eleme. A szoros kapcsolat feltétele tehát lehetővé teszi a jogalapra tekintettel elvégzett értékelés helyességének vizsgálatát. E feltétel lehetővé teszi olyan más, kontextusfüggő elemek figyelembevételét is, amelyek – meglehetősen sajátos esetekben – a figyelembe veendő, jogalapra vonatkozó feltétel alapján levonttól eltérő következtetést sugallhatnak.

66. A fizetéseképtelenségi eljárással való szoros kapcsolat fennállását a legtöbb esetben egy meglehetősen egyszerű kérdés feltevésével igazolják: a folyamatban lévő felszámolási eljárás keretein kívül is elő lehetne-e terjeszteni ugyanazt a keresetet, vagyis egy ugyanolyan jellegű, de természetesen nem minden szempontból azonos keresetet? Amennyiben erre a kérdésre igenlő választ kell adni, valószínűsíthetően nem áll fenn olyan szoros kapcsolat, amely – a kereset jogi természetét illetően – változtathatna a teszt első részében elvégzett értékelésen.

67. Ebből a szempontból a szoros kapcsolat inkább *elválaszthatatlanul kapcsolódó* jelleget takar. E kapcsolat „kivéve, ha” feltételnek minősül: amennyiben a fizetéseképtelenségi eljárással párhuzamosan vagy attól függetlenül hasonló (vagyis ismételtlen csak a jogi természetét illetően, és nem az eljárás összes eleme szempontjából azonos) kereset indítható, ez azt támasztja alá, hogy az ilyen kereset a fizetéseképtelenségi eljáráshoz nem kapcsolódik elválaszthatatlanul.

68. E teszt is megerősíti, hogy a keresetek „bemeneti oldala” vagy „kimeneti oldala” nem bír jelentőséggel annyiban, amennyiben azok kizárólag abból következnek, hogy a fizetéseképtelenségi eljárás folyamatban van. Ezzel szemben eltérő válasz adható akkor, ha a felszámolótól eltérő személy egy adott keresetet nem terjeszthet elő vagy e kereset vele szemben nem terjeszthető elő, illetve ha e kereset előterjesztéséhez először felszámolási eljárást kell indítani.

69. Végezetül teljes mértékben nem zárható ki, hogy a szoros kapcsolaton alapuló vizsgálat igen kivételes esetben felülírja a jogalap tesztjének eredményét. Ez akkor fordulhat elő, ha a keresetre – annak ellenére, hogy főszabály szerint az általános szabályokon alapul – nagy számban vonatkoznak az általánostól eltérő különös, például a kereset tárgyával, a bizonyítási teherrel vagy az elévülési idővel kapcsolatos szabályok, amelyek olyan jelentős mértékben térnek el az általános szabályoktól, hogy

valójában önálló és sajátos szabályrendszert képeznek, aminek következtében a szóban forgó keresetre a fizetéseképtelenségi eljárás hatályát terjesztenék ki. Metaforáival élve, minél több sajátos elemmel egészül ki egy ló rajza, annál inkább elkerülhetetlen, hogy egy adott ponttól kezdve a megjelenített állat valójában tevé, elefánt vagy valami más képét öltse.

70. A teszt alkalmazása, különösen pedig az előbb bemutatott kétlépcsős vizsgálat során ugyanis általánosságban véve ismételtelen csak a „Brüsszel I” rendelet szűk értelmezését kell alkalmazni.³⁵ Ezt alátámasztja az is, hogy az említett kivétel alkalmazása a joghatóság elbírálása mellett az alkalmazandó jog meghatározását is érinti, amint azt a kérdést előterjesztő bíróság többi kérdésére adott válaszában alább kifejtem.

5. A Peeters/Gatzen-követelések

71. Az alapügy tárgyát képező Peeters/Gatzen-keresetre rátérve, a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy – a meglehetősen összetett nemzeti eljárási szabályokkal kapcsolatos ismeretei alapján – az általam fent javasolt szempontokat alkalmazza a szóban forgó eljárási eszközre, tehát határozza meg, hogy a jelen ügy tárgyát képező keresetre melyiket kell alkalmazni a szóban forgó két rendelet közül.

72. Úgy vélem azonban, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban bemutatott, jogi természetű szempontjából és az előbb említett értelemben megvizsgált Peeters/Gatzen-kereset – annak főbb jellemzői alapján – jogellenes károkozással vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel kapcsolatos kereset. Ennélfogva, álláspontom szerint a Peeters/Gatzen-kereset nem tartozik a „Brüsszel I” rendelet 1. cikke (2) bekezdésének b) pontjában rögzített kivétel hatálya alá. E kereset tehát a „Brüsszel I” rendelet hatálya alatt marad.

73. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat a Peeters/Gatzen-keresetet a polgári jog általános szabályain, jelesen a jogellenes károkozásra vagy a jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményekre vonatkozó rendelkezéseken alapuló keresetként jellemzi. Az abban foglaltak szerint a kérdést előterjesztő bíróság 2009. április 24-i ítéletéből³⁶ az következik, hogy a Peeters/Gatzen-kereset alapját az adós és a harmadik fél által, eljárásuk révén a hitelezőknek okozott kár képezi. E kereset a hitelezők keresetességi jogára és a harmadik fél hitelezőkkel szemben fennálló felelősségére vonatkozik. Következésképpen, habár az ilyen kereset bizonyos, a fizetéseképtelenségi eljárással kapcsolatos jellemzőkkel rendelkezik, ez nem változtat azon, hogy jogellenes károkozásból ered.

74. A felszámoló által a Fortisszal szemben előterjesztett kereset tehát – jogi természetét illetően – jogellenes károkozással kapcsolatos: annak alapját az képezi, hogy a bank állítólagosan nem teljesítette a készpénzfelvételek nyomon követésére és letiltására vonatkozó, jogszabályon alapuló kötelezettségeit, így nyilvánvalóan megkárosította a hitelezőket (a teszt első része). A Peeters/Gatzen-kereset bemutatott sajátos jellemzőinek egyike sem szolgálhat kellő indokkal annak megállapításához, hogy az alapeljárásban indított keresethez hasonló kereset ténylegesen olyan szorosan kapcsolódik a fizetéseképtelenségi eljáráshoz, hogy ez felülírja azt a körülményt, hogy a kereset – jellegét tekintve – jogellenes károkozással kapcsolatos (a teszt második része).

75. A kérdést előterjesztő bíróság az első kérdés szövegében három ilyen sajátos jellemzőre utal.

76. Először is, a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a Peeters/Gatzen-keresetet a felszámoló nemzeti fizetéseképtelenségi szabályozáson alapuló – a fizetéseképtelenségi eljárás alá vont vagyonnak az összes hitelező nevében és érdekében történő kezelésére és felszámolására vonatkozó – megbízása alapján terjeszti elő. Ez önmagában nem döntő, mivel gyakorlatilag a felszámoló által előterjesztett valamennyi kereset alapját a fizetéseképtelenségi szabályok képezik, és e kereseteket a vagyonnak az

³⁵ A fenti 10. és 11. lábjegyzet.

³⁶ ECLI:NL:HR:2009:BF3917, NJ 2009/416.

összes hitelező nevében és érdekében történő kezelése és felszámolása céljából terjesztik elő. A fenti 61–64. pontban foglaltaknak megfelelően, amennyiben ez a körülmény döntő lenne, az adott felszámoló által hivatalos minőségében előterjesztett valamennyi kereset – jogi természetére tekintet nélkül – a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá tartozna.

77. Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság megemlíti, hogy a felszámoló Peeters/Gatzen-keresetet harmadik féllel szemben terjeszt elő annak a hitelezőkkel szembeni jogellenes károkozása miatt. Álláspontom szerint ez a körülmény a szóban forgó keresettípusnak a fizetéseképtelenségi eljárással való szoros kapcsolatát nem igazolhatja. Ez inkább azt emeli ki, hogy Peeters/Gatzen-kereset valójában jogellenes károkozással kapcsolatos.

78. Harmadszor, a kérdést előterjesztő bíróság arra is rámutat, hogy a követelésből származó bevétel a vagyon részévé válik. A fenti 61–64. pontban kifejtetteknek megfelelően ez a körülmény ismételtlen csak nem döntő, mivel ellenkező esetben azt eredményezné, hogy gyakorlatilag az adott felszámoló által előterjesztett valamennyi keresetre a fizetéseképtelenségi rendeletet kellene alkalmazni. Az ilyen követelésekből származó bevételek ugyanis rendszerint a vagyon részévé válnak, mivel a fizetéseképtelenségi eljárásban a hitelezők főszabály szerint nem, csak kivételesen jogosultak egy adott cselekményből származó bevételt megszerezni.

79. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban – az első kérdés szövegében szereplő ilyen elemektől eltekintve – említést nyer két további, a szóban forgó keresettípusra jellemző elem, amely a tárgyaláson is felmerült.

80. Ezen elemek közül az első a kérdést előterjesztő bíróság 2001. december 21-i ítéletéből³⁷ ered, amelyben megállapítást nyert, hogy noha a Peeters/Gatzen-kereset nem akadályozza az egyes hitelezőket abban, hogy maguk is keresetet terjesszenek elő, ilyen esetben a szabályos fizetéseképtelenségi eljárás lefolytatásához fűződő érdek azonban azt eredményezheti, hogy először a Peeters/Gatzen-keresetet kell elbírálni.

81. Ez a szóban forgó keresettípus és a fizetéseképtelenségi eljárás közötti kapcsolat fennállására utal annyiban, amennyiben a Peeters/Gatzen-keresettel való (potenciálisan) kedvezőbb elbánást a fizetéseképtelenségi eljárás folyamatban léte indokolja. Álláspontom szerint azonban e kapcsolat nem annyira szoros, hogy felülírja a kereset jellege alapján elvégzett értékelést, mivel a kedvezőbb elbánás alkalmazása nem automatikus: amint azt a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, párhuzamos egyéni keresetek esetén „előfordulhat”, hogy először a Peeters/Gatzen-keresetet kell elbírálni.

82. Az előzetes döntéshozatali határozatban kiemelt másik elem az, hogy a kérdést előterjesztő bíróság 1994. december 23-i ítélete³⁸ szerint a Peeters/Gatzen-kereset esetén a valamennyi hitelező által közösen elszenvedett kár megtérítése érdekében a hitelezők helyzetét összességében értékeli. A harmadik fél ezért nem érvényesítheti a védekezéshez azon eszközeit, amelyek az egyes hitelezőkkel szemben esetlegesen rendelkezésére állhattak volna.

83. Álláspontom szerint ez a Peeters/Gatzen-keresetnek a fizetéseképtelenségi eljárással való kapcsolata helyett inkább annak közérdekű jellegéből ered.³⁹ Mindazonáltal megállapítható, hogy a védekezéshez igénybe vehető eszközök e korlátozása a fizetéseképtelenségi eljárás érdekét szolgálja annyiban, amennyiben fokozza az adott kereset hatékonyságát, amely – eredményessége esetén – a

³⁷ ECLI:NL:HR:2001:AD 2684, NJ 2005/95.

³⁸ ECLI:NL:HR:1994:ZC1590, NJ 1996/628.

³⁹ A közérdekű keresetek hatékony kezelésével rendszerint ellentétes az egyes felperesek alperessel szembeni pozíciójának vizsgálata; a holland közérdekű kereseteket illetően lásd például: Bosters, T., *Collective Redress and Private International Law in the EU*, T. M. C. Asser Press, Hága, 2017, 38–39. o.

vagyontárgyak gyarapodását eredményezi. Mindazonáltal a Peeters/Gatzen-kereset ilyen eshetőleges vagy járulékos jellemzője nem alapoz meg olyan, a kereset és a fizetéseképtelenségi eljárás közötti kapcsolatot, amely kellően szoros ahhoz, hogy felülírhasa az e kereset természetének értékelésén alapuló következtetést.

84. A fenti indokok alapján álláspontom szerint időbeli hatályánál fogva a „Brüsszel I” rendelet hatálya alá tartozik az, a polgári jog általános szabályain alapuló kártérítési kereset, amelyet a felszámoló a fizetéseképtelenségi eljárásra vonatkozó nemzeti jog alapján a fizetéseképtelenségi eljárás alá vont vagyon kezelésére és felszámolására vonatkozó megbízása alapján az adós valamennyi hitelezője nevében valamely harmadik féllel szemben terjeszt elő annak a hitelezőkkel szembeni jogellenes károkozása miatt, és az abból származó bevétel a felszámolási vagyont gyarapítja.

B. A második kérdésről és a harmadik kérdés első részéről: a fizetéseképtelenségi rendelet szerinti lex fori concursus hatálya

85. A kérdést előterjesztő bíróság által előterjesztett második és harmadik kérdést kizárólag akkor kell megvizsgálni, ha a Bíróság arra a következtetésre jut, hogy a Peeters/Gatzen-kereset a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá tartozik. Mivel álláspontom szerint az első kérdésre nemleges választ kell adni, úgy vélem, hogy a második és a harmadik kérdést nem szükséges megvizsgálni. Annak érdekében azonban, hogy teljesszörűen segítsen a Bíróság munkáját, amennyiben az első kérdéssel kapcsolatban eltérő következtetésre jut, a jelen indítvány fennmaradó részében röviden foglalkozom ezekkel a kérdésekkel.

86. A kérdést előterjesztő bíróság a második kérdéssel arra kíván választ kapni, hogy amennyiben a Peeters/Gatzen-keresetre alkalmazandó a fizetéseképtelenségi rendelet, erre a keresetre a hivatkozott rendelet 4. cikkének (1) bekezdése szerint – a felszámoló keresetességi joga és az alkalmazandó anyagi jog tekintetében egyaránt – annak a tagállamnak a fizetéseképtelenségre vonatkozó jogát kell-e alkalmazni, amelynek területén az eljárást megindítják.

87. E kérdés annak eldöntésére irányul, hogy az alapügyben eljáró másodfokú bíróság által követett megközelítés alkalmazható-e, tehát különbséget lehet-e tenni a felszámoló eljárására irányadó jog (*ius agendi*) és a kereset érdemére alkalmazandó jog között. E megközelítés alkalmazása esetén a felszámoló eljárására a fizetéseképtelenségi rendelet 4. cikke (2) bekezdésének c) pontjában rögzített *lex fori concursus* (jelesül a holland jog) az irányadó. E cikk szerint „az eljárást [helyesen: eljárás] megindításának helye szerinti állam joga [...] [határozza meg különösen] [...] az adós és a felszámoló jogait”. A kereset érdemére ugyanakkor az általános kollíziós jogi szabályok (nem pedig a felszámolás szabályai) alapján alkalmazandó jog az irányadó. A jelen ügyben ez a holland kollíziós jogi szabályok alkalmazását eredményezi, mivel a „Róma II” rendelet időbeli hatályánál fogva nem alkalmazandó (lásd az alábbi C. pontot). Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint ebben az esetben a WCOD 3. cikkét kell alkalmazni; e rendelkezés szerint a keresetet a belga jog alapján kell elbírálni, mivel a Fortis eljárására Belgiumban került sor.

88. Számomra problematikusnak tűnik az alkalmazandó jog ilyen, keresetelemekre való felbontása.⁴⁰

⁴⁰ A kérdést előterjesztő bíróság előadásának megfelelően, jelesül, ha a fizetéseképtelenségi rendelet a Fortisszal szemben előterjesztett kártérítési keresetre – de annak nem „minden elemére” – alkalmazandó. Egyértelművé kívánom azonban tenni: az, hogy a fizetéseképtelenségi rendelet az ilyen keresetre nem alkalmazandó, természetesen nem jelenti azt, hogy e rendelet a folyamatban lévő fizetéseképtelenségi eljárásban a felszámoló hatáskörének – ezen belül a másik tagállamban (jogellenes károkozással kapcsolatos) kereset megindításához való jogának – meghatározása szempontjából ne bírna jelentőséggel.

89. Először is, amint arra a Bíróság rámutatott,⁴¹ a fizetéseképtelenségi rendelet (23) preambulumbekzdése kimondja, hogy e rendeletnek „a hatálya alá tartozó ügyeknél [...] az egységes kollíziós szabályokat kell rögzítenie, amelyek alkalmazási területükön az egyes államok nemzetközi magánjogi rendelkezéseinek helyébe lépnek”. E preambulumbekzdés kiegészül azzal, hogy „a *lex fori concursus* határozza meg a fizetéseképtelenségi eljárások *minden* – mind anyagi, mind eljárási – *joghatását* az érintett személyek és jogviszonyok tekintetében”.⁴² Amennyiben tehát a Peeters/Gatzen-kereset a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá tartozik, *annak minden elemére* kizárólag e rendelet kollíziós jogi szabályai az irányadók.

90. Másodsor egyértelműnek tűnik, hogy a fizetéseképtelenségi rendelet 3. és 4. cikkének rendelkezései főszabály szerint a *forumot* és a *iust*, vagyis a joghatósággal rendelkező bíróságot és a fizetéseképtelenségi eljárásra alkalmazandó jogot meg kívánják feleltetni egymásnak. A 4. cikk (1) bekezdése szerint ugyanis „amennyiben e rendelet eltérően nem rendelkezik, a fizetéseképtelenségi eljárásra és joghatásaira annak a tagállamnak a jogát kell alkalmazni, amelynek területén az ilyen eljárást megindítják”.⁴³ Álláspontom szerint a rendelet nem ír elő olyan kivételt, amely indokolná a Peeters/Gatzen-keresethez hasonló kereset érdemére a *lex fori concursustól* eltérő jog alkalmazását, amennyiben e kereset a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá tartozik.

91. Amennyiben a keresetre alkalmazandó jog felbontása nem lehetséges, a kérdést előterjesztő bíróság a harmadik kérdés első felével arról kíván megbizonyosodni, hogy a belga jog másként figyelembe vehető-e. A kérdést előterjesztő bíróság arra kíván választ kapni, hogy annak a tagállamnak a bíróságai, amelynek területén a fizetéseképtelenségi eljárást megindítják, a fizetéseképtelenségi rendelet 13. cikkének rendelkezéseit figyelembe vehetik-e abban az értelemben, hogy az alperes valamely Peeters/Gatzen-keresettel szemben védekezhet annak bizonyításával, hogy cselekménye nem von maga után felelősséget azon jog (jelesül a belga jog) értelmében, amely a keresetre alkalmazandó lett volna, ha azt nem a felszámoló, hanem valamelyik hitelező maga nyújtja be jogellenes cselekmény miatt.

92. A fizetéseképtelenségi rendelet 4. cikke (2) bekezdésének m) pontja szerint „az eljárást megindításának helye szerinti állam joga [...] [határozza meg különösen] [...] a valamennyi hitelezőnek hátrányt okozó jogügyletek semmisségére, megtámadhatóságára vagy hatálytalanságára vonatkozó szabályokat”.

93. Ezzel szemben a 13. cikk a 4. cikk (2) bekezdése m) pontjának alkalmazása alóli kivételről rendelkezik, amely szerint a 4. cikk (2) bekezdésének m) pontját „nem kell alkalmazni, ha az összes hitelező számára hátrányos jogügylet által előnyhöz jutó személy bizonyítja, hogy i. az adott jogügyletre egy másik tagállam joga irányadó, mint ahol az eljárást megindították, és ii. ez jog a vonatkozó esetben nem teszi lehetővé a jogügylet semmilyen megtámadását”. Ennélfogva, a 13. cikk kizárólag olyan esetekben alkalmazható, amelyekben a 4. cikk (2) bekezdésének m) pontja alkalmazandó.

94. Nehéz elképzelni, hogy az alapeljárás tárgyát képező Peeters/Gatzen-kereset miként minősülhetne a fizetéseképtelenségi rendelet 4. cikke (2) bekezdésének m) pontja értelmében vett, „a valamennyi hitelezőnek hátrányt okozó jogügyletek semmisségére, megtámadhatóságára vagy hatálytalanságára vonatkozó” szabálynak. E kereset nem a harmadik fél valamely eljárása semmisségének, megtámadhatóságának vagy hatálytalanságának megállapítására, hanem e harmadik fél jogellenes magatartásával a hitelezőknek okozott kár megtérítésére irányul. Ennélfogva, mivel a rendelet 4. cikke (2) bekezdésének m) pontja nem alkalmazandó az alapeljárásban, a 13. cikkben foglalt kivétel sem alkalmazható.

41 2017. június 8-i *Vinyls Italia* ítélet (C-54/16, EU:C:2017:433, 47. pont).

42 2016. november 9-i *ENEFI*-ítélet (C-212/15, EU:C:2016:841, 17. pont). Kiemelés tőlem.

43 A fizetéseképtelenségi rendelet 3. és 4. cikke közötti összefüggéssel kapcsolatban lásd: 2015. december 10-i *Kornhaas* ítélet (C-594/14, EU:C:2015:806, 17. pont).

95. Úgy tűnik, hogy a 13. cikk alkalmazhatóságának további akadálya e cikk szövegéből és céljából ered. Ami e cikk szövegét illeti, e rendelkezés „hitelező számára hátrányos jogügylet által *előnyhöz jutó* személyre” utal (kiemelés tőlem). Ami e rendelkezés célját illeti, a Bíróság megállapította, hogy a 13. cikkben rögzített, szigorúan értelmezendő kivétel⁴⁴ „az összes hitelező számára hátrányos jogügylet által előnyhöz jutó személy jogos bizalmának védelmét célozza annak előírásával, hogy e jogügylet továbbra, még fizetéseképtelenségi eljárás megindítása követően is, az a jog alkalmazandó, amely a jogügylet megvalósulásának időpontjában alkalmazandó volt [...]”.⁴⁵

96. Álláspontom szerint a jelen ügyben nem történt olyan cselekmény, amelyből a Fortis előnyhöz jutott volna, és amelyre a Fortis *bizalomvédelme* érdekében hivatkozni kellene. Ennélfogva, a fizetéseképtelenségi rendelet 13. cikkében foglalt, szigorúan értelmezendő kivétel a jelen ügyben nem alkalmazható.

97. Következésképpen, ha úgy kell tekinteni, hogy a Peeters/Gatzen-kereset a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá tartozik, e keresetre kizárólag a *lex fori concursus* az irányadó. Ezenfelül a rendelet 13. cikke alapján másik jog figyelembe nem vehető.

98. Végezetül ez kiegészíthető azzal, hogy álláspontom szerint a jelen szakaszban foglalt érvelés is azt támasztja alá, hogy az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Peeters/Gatzen-kereset nem tartozik a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá. Amennyiben ugyanis e kereset a fizetéseképtelenségi rendelet hatálya alá tartozna, abból az következne, hogy az állítólagos jogellenes károkozásra a belga jog (az állítólagos jogellenes károkozás helyének joga) helyett a holland jogot (a jogellenes károkozásból állítólagosan előnyhöz jutó személlyel szembeni fizetéseképtelenségi eljárás ezt követő megindítása helyének jogát) kellene alkalmazni. Amint az a jelen szakaszban végzett elemzésből kiderült, ez a gyakorlatban a fizetéseképtelenségi rendelet általános szabályainak alkalmazásától való eltéréshez meglehetősen mesterkéltnak és nehézkes jogi konstrukciónak tenne szükségessé, ami természetesen felveti azt a kérdést, hogy ennek alapján miért is kellene elsősorban ezeket a szabályokat alkalmazni. Az ilyen erőfeszítések inkább azt támasztják alá, hogy a kereset és a fizetéseképtelenségi eljárás között nem áll fenn szoros és szükségszerű kapcsolat.

C. A harmadik kérdés második részéről: a „Róma II” rendelet

99. A kérdést előterjesztő bíróság a harmadik kérdés második részével arra kíván választ kapni, hogy amennyiben a Peeters/Gatzen-kereset kizárólag a *lex fori concursus* az irányadó, ebben az esetben – alkalmasint megfelelően, a fizetéseképtelenségi rendelet 13. cikkével összefüggésben értelmezett, a „Róma II” rendelet 17. cikke alapján – figyelembe vehetők-e a az állítólagos jogellenes cselekmény helyén (vagyis Belgiumban) érvényes biztonsági és magatartási szabályok, például a bankokra vonatkozó pénzügyi magatartási szabályok.

100. Tudomásom szerint a Bíróság a „Róma II” rendelet 17. cikkét soha nem értelmezte. E rendelkezés szerint az állítólagosan felelős személy magatartásának értékelésénél (*jogi előírás* helyett inkább) *ténykörülményként* – *adott esetben* (vagyis bizonyos szempontból a bíróság szabad belátása szerint) – *figyelembe vehetők* a felelősségre okot adó cselekmény helyén és időpontjában hatályban lévő biztonsági és magatartási szabályok.

44 2015. október 15-i Nike European Operations Netherlands ítélet (C-310/14, EU:C:2015:690, 18. pont).

45 2015. október 15-i Nike European Operations Netherlands ítélet (C-310/14, EU:C:2015:690, 19. pont). Lásd még: 2017. június 8-i Vinyls Italia ítélet (C-54/16, EU:C:2017:433, 30. pont).

101. A „Róma II” rendelet 17. cikkét az alapeljárásban akkor lehetne alkalmazni, ha a rendelet időbeli hatályánál fogva alkalmazandó lenne. Igaz, hogy a „Róma II” rendelet – annak 31. és 32. cikkében – rögzített időbeli hatályának meghatározása nem magától értetődő. A Bíróság azonban a Homawoo ítéletben egyértelművé tette, hogy úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróság csupán a 2009. január 11-én vagy *azt követően bekövetkező* károkozó eseményekre köteles a rendeletet alkalmazni. A kártérítés iránti eljárás megindításának időpontja nem befolyásolja a rendelet időbeli hatályának a meghatározását.⁴⁶

102. A Homawoo ítélet tükrében tehát – anélkül, hogy megvizsgálám, a bankok pénzügyi magatartási szabályai a „biztonsági és magatartási szabályok” fogalmába tartoznak-e – arra az álláspontra helyezkedem, hogy a „Róma II” rendelet 17. cikke az alapeljárásra nem alkalmazható.

103. Végezetül, a kérdést előterjesztő bíróság arra kíván választ kapni, hogy a „Róma II” rendelet 17. cikke (valamint a fizetésképtelenségi rendelet 13. cikke) *analógia útján* figyelembe vehető-e a jelen ügyben. Természetesen igaz, hogy a nemzeti bíróságok analógia útján figyelembe vehetnek minden uniós jogi szabályt vagy elvet – függetlenül attól, hogy hatályos-e, kivált-e kötelező joghatásokat –, ha ezt az értelmezésre és alkalmazásra vonatkozó nemzeti szabályaik lehetővé teszik,⁴⁷ és amennyiben a nemzeti bíróság az uniós jogból származó, ilyen önkéntes kiindulópontot a szóban forgó ügy elbírálása szempontjából hasznosnak tekinti.

104. Álláspontom szerint azonban ismételten csak⁴⁸ az a fontosabb kérdés, hogy ténylegesen egy nehézkes jogi konstrukcióra, jelen esetben a szabályok analógia útján – tárgyi és időbeli hatályukra tekintet nélküli – alkalmazására van-e szükség ahhoz, hogy olyan megoldást lehessen elérni (a belga jog alkalmazását), amellyel rendezhető az olyan kérdés (a holland jognak a fizetésképtelenségi rendeleten alapuló alkalmazása), amelynek először is fel se kellett volna merülnie (mivel a szóban forgó Peeters/Gatzen-kereset a „Brüsszel I” rendelet hatálya alá tartozik). Álláspontom szerint mindenesetre a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdések – e tekintetben is – megerősítik, hogy nincs szoros kapcsolat a kereset és a felszámolási eljárás között.

V. Véggövetkeztetés

105. A fenti megfontolások tükrében azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia legfelsőbb bírósága) által feltett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet hatálya alá tartozik az, a polgári jog általános szabályain alapuló, az alapeljárásban szereplőhöz hasonló kártérítési kereset, amelyet a felszámoló a fizetésképtelenségi eljárásra vonatkozó nemzeti jog alapján a fizetésképtelenségi eljárás alá vont vagyron kezelésére és felszámolására vonatkozó megbízása alapján az adós valamennyi hitelezője nevében valamely harmadik féllel szemben terjeszt elő annak a hitelezőkkel szembeni jogellenes károkozása miatt, és az abból származó bevétel a felszámolási vagyont gyarapítja.

46 2011. november 17-i Homawoo ítélet (C-412/10, EU:C:2011:747, 37. pont).

47 Uniós jogi analógia alkalmazásával kapcsolatban lásd: 1985. december 12-i Krohn ítélet (165/84, EU:C:1985:507, 14. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

48 A jelen indítvány fenti 98. pontja.